

EMUMÄELE? VALLIMÄELE?

Pärast seda, kui «Viru Sõna» avaldas 19. jaanuaril rajooninõukogu istungjärgu otsuse, et Emumäele püstitatakse stalinismi-ohvrite mälestussammas Rakvere rajoonist küüditatute ja kohuväliselt represseeritute mälestuse jäädvustamiseks, on toime- tuse saanud suure hulga kirju, milles avaldatakse erinevaid arvamusi mälestusmärgi asukoha, aga ka muu suhtes.

Osa neist kirjadest oleme juba avaldanud. Nii arvab Peep Kärp («Viru Sõna», 28. jaan.) et mälestusmärk peab olema kõigile Virumaalt represseeritutele ja selle asukoht Rakvere Vallimäel.

21. veebruari lehenumbris vaieldab P. Kärbile vastu H. Aarla, kes on looduslikult kauni Emumäe poolt, ja avaldab mõtet, et mälestusmärgi ümber algab sama lugu nagu Tallinnas uue «Estonia» ja Muuga ringraja ümber.

Kõige pikema ja argumenteerituma kirja on meile saatnud Valter Lehtla Rakkest.

Tegelikult alustab V. Lehtla mälestusmärgi püstitamisest kõikidele eestlastele:

«Edasis» pakutud MM asupaik Eestimaa südames, kuhu kogu Eestimaa MM rajamisele juba läinud aasta lõpul asuti, on õigustatud vaid Eestimaa mandriosa geograafilise keskpunkti, Lääne-Eesti saarte elanikkond jääb niikuinii erandolukorda. Tegelikult pole võimalik saavutada MM asupaiga valikul mingit võrdsust ega õiglust...

...Põhiline osa õnnetu saatusega inimestest viidi oma kodust ära ikkagi Eestimaalt ida poole... Seepärast peaks MM asupaik asuma kõrgustikul, tun-

duvalt kõrgemal ümbritsevast maastikust, olema koos MM-i ümbritseva hiietammikuga kaugemalt vaadeldav, pilguga haaratav...

... Raske oleks leida Eestimaal paika MM-i tarvis, et see koht oleks ühtviisi lähedane ja hõlpsasti külastatav kõigile, kes seda tahaksid. Kuid Emumägi on koht Eestimaal, mille kaugus linnulennult kilomeetrites oleks Rakverest ja Paidest umbes poolsada, Jõhivist ja Tartust 70 km ringis, umbkaudu sada Pölvast, Raplast ja Viljandist, 120 Tallinnast, õige pisut rohkem Pärnust, Võrust ning Valgast — peaaegu 140, Haapsalust 160...

...Rakke sovhoosi juhtkond on nõus eraldama tammiku istutamiseks ja MM-i rajamiseks kuni 40 ha seni põhiliselt lepavõsa all olevat maad, mis tammede kasvukohana on majandi metsainseneride arvates soodus.» Jne.

Vallimäe kohta arvab V. Lehtla, et mälestusmärk ei pääseks varemete ja linnatornide taustal mõjule, vaatepilt muutuks kirjuks.

L. Videvik Rakverest avaldab rajooninõukogule kõigepealt tänu tehtud otsuse eest ja ütleb: «... see ajajärk oli terve põlvkonna valu ja kaotus, mis jääb Eestimaa ajalukku, ka selle mälestusse peaks suhtuma tõsiselt ja kaalukalt.»

L. Videviku arvates on Emumägi küll igati kaunis paik, kuid pääs sinna, eriti vanematel inimestel on raske. Seepärast soovib ta, et mälestusmärk püstitataks Virumaa keskusesse, s. o. Rakveresse. Kui Vallimäele ei sobi, siis vahest Rahvaäeda.

Endine Rakvere valla elanik, praegu tallinlane Merileid Kanders palub mälestusmärgi asu-

kohta veel kord kaaluda. Ka tema on Rakvere poolt ja asukohaks pakub hävitatud Vabadussoja monumendi aset.

A. Sammelselg Loobust on sedasama meelt, mis M. Kanderski. Lisaks arvab ta, et mälestusmärk võiks olla ka linnakalmistul. Vallimäele ei pea ta mälestusmärgile sobivaks, sest seal «korraldatakse rohkesti lõbusaid üritusi».

Paul Falk Tapalt kirjutab, et mälestussammas peaks asuma Rakveres. Sobivaim koht oleks P. Falgi arvates raudteejaama läheduses. Ja kui seal ei leita sobivat paika, siis võiks kõne alla tulla Rakvere tammik, Vallimägi või Palerino.

Karl Renser Rakverest sooviks mälestussamba asukohana näha Palermot. Ta avaldab muuseas arvamust veel Alfred Stamme nim. pargi ja mälestuskivi kohta. Park ei anna pargi mõõtu välja, kas tal peabki nimi olema. Mälestuskivi aga ei peaks küll kusagile viima, kas siis hakkame taas barbaarsustele vastama barbaarsustega.

E. Mamai Tamsalust arvab, et mälestusmärgi peitmine nii kõrvalisse kohta, nagu selleks peab ta Emumäge, oleks «stalinismi kuritegude edasine varjamine». Ainuõige koht on Vallimägi, tõdeb E. Mamai.

Paul Rannik toetab P. Kärbi ettepanekut rajada mälestussammas Vallimäele.

Arvo Suuroja Rakverest on samuti ühte meelt P. Kärbiga. Ta leiab, et Rakvere on kõigile kättesaadav paik, et tulla siia avaldama oma austust stalinismi ohvritele, sõltumata sellest, kus puhkavad nende põrmud. Lisaks Vallimäele näeb ta mälestussamba asukohana Kastani tänava äärset endise Abitiigi maa-ala, Tõusu tänava kanti, kus võiks rajada Vallimäge ja tammikut ühtseks siduva pargiosa.

Arvamusi on erinevaid, aeg on otsustada.